

2024/1849

10.7.2024

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2024/1849,

13. juuni 2024,

millega muudetakse elavhõbedat käsitlevat määrust (EL) 2017/852 seoses hambaamalgaami ja muude elavhõbedat sisaldavate toodetega, mille suhtes kohaldatakse ekspordi-, impordi- ja tootmispiiranguid

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 192 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust ⁽¹⁾,

pärast konsulteerimist Regioonide Komiteega,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ⁽²⁾

ning arvestades järgmist:

- (1) Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/852 ⁽³⁾ artikli 19 lõigetele 1 ja 2 pidi komisjon hindama liidu vajadust reguleerida elavhõbedat ja elavhõbedat ühendite heidet krematooriumidest, liidus hambaamalgaami kasutamisest järkjärgult loobumise võimalikkust pikas perspektiivis – soovitatavalt 2030. aastaks – ning liidu turule laskmise ja liitu importimise keeluga hõlmatud muude elavhõbedat sisaldavate toodete tootmise ja ekspordi keelustamise teostatavust ja sellest saadavat keskkonnakasut; samuti pidi komisjon andma aru selle hindamise tulemustest.
- (2) Elavhõbe on ülemaailmselt keskkonnaohtlik kemikaal, kuna see võib atmosfääri kaudu kaugele levida, inimtegevuse tagajärjel keskkonda sattudes kaua säilida ning ökosüsteemides bioakumuleeruda. Elavhõbedal on märkimisväärne negatiivne mõju ka inimeste tervisele ning see kandub platsenta või rinnaga toitmise kaudu emalt lapsele. Elavhõbedat põhjustatud keskkonnareostus võib tuleneda inimtegevusest, tekkides näiteks elavhõbedajätmete ebapiisava käitlemise, kremeerimise või hambaravis kohustuslike separaatorite valesti kasutamise tagajärjel.
- (3) Oma 17. augusti 2020. aasta aruandes, mis käsitles määruse (EL) 2017/852 artikli 19 lõikega 1 ette nähtud läbivaatamist seoses elavhõbedat kasutamisega hambaamalgaamis ja toodetes, esitatud järeldustest lähtuvalt esitas komisjon kooskõlas nimetatud määruse artikli 19 lõikega 3 seadusandliku ettepaneku hambaamalgaami järkjärguliseks kasutusest kõrvaldamiseks ning hambaamalgaami ja teatavate elavhõbedat sisaldavate lampide tootmise ja ekspordi keelustamiseks.
- (4) Elavhõbedat sisaldavate toodete, sealhulgas hambaamalgaami ja elavhõbedat sisaldavate lampide kasutamise näol on tegemist elavhõbedat levituima järelejäänud tahtliku kasutamise viisiga liidus. Samal ajal on elavhõbedavabad alternatiivid muutunud majanduslikult otstarbekaks ja tehniliselt teostatavaks ning on hõlpsasti kättesaadavad.
- (5) Võttes arvesse, et liit ja selle liikmesriigid on ratifitseerinud 2013. aasta Minamata elavhõbedakonventsiooni ⁽⁴⁾ (edaspidi „konventsioon“), ning konventsiooniosalised peaksid võtma meetmeid hambakaarise ennetamise ja terviseedenduse propageerimiseks, minimeerides seega vajadust hammaste taastamise järele, toetamaks täiendava meetmena hambaamalgaami järkjärgulist kasutusest kõrvaldamist, ning võttes arvesse elavhõbedavabade alternatiivide kättesaadavust ja taskukohasust ja paljudes liikmesriikides praegu toimuvat üleminekut elavhõbedat

⁽¹⁾ ELT C, C/2024/894, 6.2.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/894/oj>.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi 10. aprilli 2024. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 30. mai 2024. aasta otsus.

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. mai 2017. aasta määrus (EL) 2017/852 elavhõbedat kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1102/2008 (ELT L 137, 24.5.2017, lk 1).

⁽⁴⁾ Nõukogu 11. mai 2017. aasta otsus (EL) 2017/939 Minamata elavhõbedakonventsiooni Euroopa Liidu nimel sõlmimise kohta (ELT L 142, 2.6.2017, lk 4).

vabade alternatiivide kasutamisele, on asjakohane keelustada liidus hambaamalgaami kasutamine hambaravis, säilitades siiski võimaluse kasutada hambaamalgaami meditsiinilise erivajadusega patsientide puhul, kui hambaarst peab seda hädavajalikuks.

- (6) Austades täielikult liikmesriikide pädevust tervishoiuteenuste ja arstiabi korraldamisel ja kättesaadavaks muutmisel ning et piirata hambaamalgaami järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise sotsiaal-majanduslikku mõju, eelkõige madala sissetulekuga patsientidele, peaks nendel liikmesriikidel, kus hambaamalgaam on ainus hambaravi materjal, mida riigisisese õiguse kohaselt vähemalt 90 % ulatuses riiklikult hüvitatakse, ning kus elavhõbedavabade alternatiivide puhul ei ole selline hüvitis alates 1. jaanuarist 2025 veel võimalik, olema erandina käesolevas määruses sätestatud hambaamalgaami järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamise nõudest nimetatud kuupäevaks rohkem aega asjakohaste lahenduste leidmiseks, et oma tervishoiusüsteemi kohendada, ning seetõttu tuleks lubada neil kehtestada hilisem tähtaeg hambaamalgaami järkjärguliseks kasutuselt kõrvaldamiseks. Hambaamalgaami järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamisega peaks asjakohasel juhul kaasnema hambaarstide kutsealane koolitus, et nad saaksid uute meetoditega kohaneda.
- (7) Liikmesriikidel, kes kohaldavad käesolevas määruses sätestatud hambaamalgaami järkjärgulist kasutuselt kõrvaldamise erandit, peaks olema võimalik lubada hambaamalgaami kasutamist väga spetsiifilistel asjaoludel kuni 30. juunini 2026. Sellest tulenevalt tuleks hambaamalgaami import ja tootmine keelata alles alates 1. juulist 2026. Alates 1. juulist 2026 peaks hambaamalgaami import ja tootmine olema võimalik ainult siis kui selle amalgaami kasutamine on vajalik meditsiiniliste erivajaduste katmiseks.
- (8) Selleks et hinnata hambaamalgaami kasutamise jätkuvat vajadust seoses meditsiiniliste erivajadustega, peaksid importijad ja tootjad teavitama pädevaid asutusi igal aastal selliste meditsiiniliste vajaduste tõttu imporditud või toodetud kogustest. Lisaks peaks komisjon 31. detsembriks 2029 hindama, kas on endiselt vaja säilitada erand meditsiiniliste erivajadustega patsientide puhul kasutatava hambaamalgaami impordi ja tootmise suhtes, võttes arvesse elavhõbedavabade alternatiivide kättesaadavust asjaomaste patsiendirühmade jaoks.
- (9) Krematooriumid on oluline elavhõbedaheite atmosfääri sattumise allikas ning vaatamata käesolevas määruses sätestatud hambaamalgaami järkjärgulise kasutuselt kõrvaldamisele annavad krematooriumid jätkuvalt oma osa õhu, vee ja pinnase elavhõbedaga saastumisse. On vaja välja töötada suunised krematooriumidest lähtuva elavhõbeda ja elavhõbedaihendite heite vähendamise tehnoloogia kohta ning koguda teavet nende suuniste alusel liikmesriikides rakendatud meetmete kohta, et saavutada asjakohane saastamise vältimine ning leevendada mõju inimeste tervisele ja keskkonnale.
- (10) Elavhõbeda ja elavhõbedaihendite ebaseaduslik kasutamine kosmeetikatoodetes jätkub ülemaailmsel tasandil. Seetõttu otsustati konventsiooniosalistate konverentsi (edaspidi „konventsiooniosalistid“) viiendal istungil otsusega MC-5/5 koguda konventsiooniosalistelt teavet probleemide kohta, millega nad konventsiooni A lisa I osas loetletud kosmeetikatoodete ekspordi, impordi ja tootmise tõkestamisel kokku puutuvad. Võttes arvesse elavhõbeda ja elavhõbedaihendite kahjulikku mõju inimeste tervisele ja keskkonnale, tuleks elavhõbedaga kokkupuudet ja elavhõbedaheidet minimeerida veelgi nii palju kui võimalik. Hiljutised aruanded näitavad, et liidus tegutsevad ettevõtjad toodavad ja ekspordivad elavhõbedaihendeid, mille tulemusel kasutatakse elavhõbedat ebaseaduslikult, eelkõige kosmeetikatoodetes. Seetõttu peaks komisjon esitama aruande konventsiooni kohaste arengusuundumuste kohta seoses elavhõbeda ebaseadusliku kasutamise järkjärgulise lõpetamisega kosmeetikatoodetes, võttes arvesse konventsiooniosalistate poolt kooskõlas otsusega MC-5/5 esitatud teavet. Komisjon peaks lisaks põhjalikumalt hindama elavhõbeda ja elavhõbedaihendite ülejäänud kasutusalasid, näiteks porosimeetrias, tuletornides ja vaktsiinides, samuti vajadust laiendada suurte jäätmeallikate loetelu, ning asjakohasel juhul soovitada meetmeid sellise kasutuse järkjärguliseks lõpetamiseks ning sellisel kasutuseesmärgil ekspordimise, importimise ja tootmise reguleerimiseks.
- (11) Liikmesriikidel tuleb tagada nõuetekohased kogumissüsteemid elavhõbedat sisaldavate elektroonikaromude ja mitteelektrooniliste jäätmete jaoks ning koguda selliseid tooteid eraldi ja keskkonnahoidlikul viisil kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2012/19/EL^(*).

(*) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta direktiiv 2012/19/EL elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete (elektroonikaromude) kohta (ELT L 197, 24.7.2012, lk 38).

- (12) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/65/EL⁽⁶⁾ artikli 4 lõikega 1 on keelatud lasta liidu turule ja importida liitu teatavaid elavhõbedat sisaldavaid elektri- ja elektroonikaseadmeid. Kõnealuse direktiivi III lisas on muu hulgas loetletud teatavad elavhõbedat sisaldavad lambid, mille puhul kohaldatakse erandit sellest keelust kuni nimetatud lisas sätestatud kuupäevadeni. Kõnealuse erandi kehtivusaeg lõppes kõverate halofosfaatlampide puhul 13. aprillil 2016, teatavate kompaktluminofoorlampide puhul 24. veebruaril 2023 ning üldotstarbeliste sirgete luminofoorlampide puhul 24. augustil 2023. Kõverate kolme luminofooriga lampide puhul lõpeb erandi kehtivusaeg 24. veebruaril 2025. Enamiku parandatud värviesitusindeksiga üldotstarbeliste kõrgrõhunaatriumlampide erandi kehtivusaeg lõppes 24. veebruaril 2023, samal ajal kui ülejäänud direktiivi 2011/65/EL III lisa kandes 4 loetletud üldotstarbeliste kõrgrõhunaatriumlampide puhul lõpeb erandi kehtivusaeg 24. veebruaril 2027.
- (13) Peale selle lisati teatavad üldotstarbelised sirged luminofoorlampid nende keelustamiseks 21.–25. märtsil 2022 toimunud konventsiooniosaliste neljandal istungil vastu võetud otsusesse MC-4/3 ning nende järkjärgulise kasutusel kõrvaldamise kuupäevad kehtestati otsusega MC-5/4, mis võeti vastu 30. oktoobrist kuni 3. novembrini 2023 toimunud konventsiooniosaliste viiendal istungil. Liit toetas kõnealuseid otsuseid nõukogu otsustega (EL) 2022/549⁽⁷⁾ ja (EL) 2023/2417⁽⁸⁾.
- (14) Kuna on asjakohane ülejäänud elavhõbedat sisaldavate lampide eksport liidust võimalikult kiiresti keelustada ning mõned kõnealustest lampidest ei ole praegu määruse (EL) 2017/852 II lisa A osaga hõlmatud, tuleks sellised lambid järjepidevuse huvides sinna lisada, et keelustada nende tootmine ja eksport alates direktiivi 2011/65/EL III lisas sätestatud kuupäevadest ja mitte hiljem kui otsuses MC-4/3 märgitud varaseimatest kuupäevadest. Lisaks võib elavhõbedat sisaldavate lampide ekspordi võimalikult kiire järkjärguline lõpetamine kaasa tuua märkimisväärseid hüvesid, arvestades et elavhõbedavabad alternatiivid on energiatõhusamad ja hoiaksid seega ära tonnide kaupa CO₂ heidet.
- (15) Kuna käesoleva määruse eesmärke ei ole liikmesriikidel võimalik piisavalt saavutada, küll aga saab neid nende ulatuse ja toime tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus kõnealuste eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (16) Määrust (EL) 2017/852 tuleks seetõttu vastavalt muuta,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Määrust (EL) 2017/852 muudetakse järgmiselt.

1) Artiklit 10 muudetakse järgmiselt:

a) lisatakse järgmine lõige:

„2a. Alates 1. jaanuarist 2025 ei tohi liidus hambaraviks enam kasutada hambaamalgaami, välja arvatud juhul, kui hambaarst peab seda patsiendi meditsiiniliste erivajaduste tõttu hädavajalikuks.

Austades täielikult liikmesriikide pädevust tervishoiuteenuste ja arstiabi korraldamisel ja kättesaadavaks muutmisel ning erandina esimesest lõigust võib hambaamalgaami hambaraviks kasutada kuni 30. juunini 2026 juhul, kui liikmesriigis on hambaamalgaam ainus materjal, mida riigisisese õiguse kohaselt vähemalt 90 % ulatuses riiklikult hüvitatakse nende patsientidele, kellel ei ole õigust muude hamba täidismaterjalide hüvitamisele, ning kui väikese sissetulekuga isikuid järkjärguline kasutusel kõrvaldamise tähtaeg 1. jaanuar 2025 sotsiaal-majanduslikus mõttes

⁽⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2011. aasta direktiiv 2011/65/EL teatavate ohtlike ainete kasutamise piiramise kohta elektri- ja elektroonikaseadmetes (ELT L 174, 1.7.2011, lk 88).

⁽⁷⁾ Nõukogu 17. märtsi 2022. aasta otsus (EL) 2022/549 seisukoha kohta, mis võetakse Euroopa Liidu nimel Minamata elavhõbedakonventsiooni osaliste konverentsi neljanda istungi teises pooles seoses vastuvõetava otsusega, millega muudetakse kõnealuse konventsiooni A ja B lisa (ELT L 107, 6.4.2022, lk 78).

⁽⁸⁾ Nõukogu 23. oktoobri 2023. aasta otsus (EL) 2023/2417 seisukoha kohta, mis võetakse Euroopa Liidu nimel Minamata elavhõbedakonventsiooni osaliste konverentsi viiendal istungil seoses vastuvõetava otsusega, millega muudetakse kõnealuse konventsiooni A ja B lisa (ELT L, 2023/2417, 6.11.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2023/2417/oj>).

ebaproportsionaalselt palju mõjutab. Liikmesriigid esitavad põhjendatud selgitused erandi kasutamise kohta ja teevad need selgitused üldsusele kättesaadavaks, sealhulgas asjakohased meetmed, mida tuleb rakendada 30. juuniks 2026, ning teatavad nendest komisjonile hiljemalt 31. augustiks 2024.“;

b) lisatakse järgmine lõige:

„7. Alates 1. jaanuarist 2025 on keelatud hambaamalgaami eksport.

Alates 1. juulist 2026 on keelatud hambaamalgaami import ja tootmine.

Erandina käesoleva lõike teisest lõigust on hambaamalgaami import ja tootmine lubatud lõike 2a esimeses lõigus osutatud meditsiiniliste erivajaduste rahuldamiseks.“

2) Artiklit 18 muudetakse järgmiselt:

a) lõike 1 esimesse lõiku lisatakse järgmised punktid:

„f) kokkuvõtte käesoleva artikli lõike 1a kohaselt kogutud teabest ning teave artikli 10 lõikes 2a osutatud meditsiinilisteks erivajadusteks kasutatud elavhõbeda koguste kohta;

g) teave artikli 19 lõike 2a punktis a osutatud, krematooriumidest eralduva elavhõbeda ja elavhõbedaühendite heite vähendamise tehnoloogiat käsitlevate komisjoni suuniste alusel rakendatud meetmete kohta.“;

b) lisatakse järgmine lõige:

„1a. Asjaomase kalendriaasta 31. maiks teatavad hambaamalgaami importijad ja tootjad oma pädevale asutusele nende poolt artikli 10 lõike 7 kolmanda lõigu kohaselt imporditud või toodetud hambaamalgaami koguse eelneva kalendriaasta kohta.“

3) Artiklit 19 muudetakse järgmiselt:

a) lõikes 2 asendatakse kuupäev „31. detsembriks 2024“ kuupäevaga „31. detsembriks 2029“;

b) lisatakse järgmine lõige:

„2a. Komisjon esitab 31. detsembriks 2029 Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande järgmise kohta:

a) komisjoni poolt 31. detsembriks 2025 välja töötatud liikmesriikides kasutatavaid krematooriumidest eralduva elavhõbeda ja elavhõbedaühendite heite vähendamise tehnoloogia;

b) vajadus säilitada artikli 10 lõike 2a esimeses lõigus osutatud erand hambaamalgaami kasutamise keelustamisest, võttes arvesse mõju patsientide tervisele üldiselt ja amalgaamitäidistest sõltuvate patsientide tervisele, ning vajadust säilitada artikli 10 lõike 7 kolmandas lõigus osutatud erand hambaamalgaami impordi ja tootmise suhtes;

c) konventsiooni kohased arengusuunad seoses elavhõbeda ebaseadusliku kasutamise järkjärgulise lõpetamisega kosmeetikatoodetes, võttes arvesse teavet, mille konventsiooniosalised on esitanud kooskõlas konventsiooni-osaliste otsusega MC-5/5 kosmeetikatooteid käsitleva aruande koostamise kohta;

d) vajadus järk-järgult loobuda elavhõbeda ülejäänud kasutusviisidest;

e) vajadus laiendada artiklis 11 sätestatud elavhõbedajäätmete allikate loetelu;

f) vajadus laiendada I lisa esitatud elavhõbedaühendite loetelu, lisades näiteks elavhõbeda amidokloriidi (HgNH₂Cl).“;

c) lõige 3 asendatakse järgmisega:

„3. Komisjon esitab koos käesolevas artiklis osutatud aruannetega seadusandliku ettepaneku, kui see on asjakohane.“

4) II lisa muudetakse vastavalt käesoleva määruse lisale.

Artikkel 2

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel, 13. juuni 2024

Euroopa Parlamendi nimel

eesistuja

R. METSOLA

Nõukogu nimel

eesistuja

M. MICHEL

LISA

Määruse (EL) 2017/852 II lisa A osa muudetakse järgmiselt.

1) Lisatakse järgmine kanne:

Elavhõbedat sisaldavad tooted	Kuupäev, millest alates on elavhõbedat sisaldavate toodete ekspordimine, importimine ja tootmine keelatud
„3b. Kõik muud üldotstarbelised kompaktluminofoorlambid, mis ei ole hõlmatud kandega 3 ega 3a.	31.12.2025“

2) Lisatakse järgmised kanded:

Elavhõbedat sisaldavad tooted	Kuupäev, millest alates on elavhõbedat sisaldavate toodete ekspordimine, importimine ja tootmine keelatud
„4a. Üldotstarbelised kolme luminofooriga lambid, mis ei ole hõlmatud kande 4 punktiga a.	31.12.2026
4b. Üldotstarbelised halofosfaatluminofooriga lambid, mis ei ole hõlmatud kande 4 punktiga b.	31.12.2025
4c. Kõverad kolme luminofooriga lambid.	31.12.2026
4d. Kõverad halofosfaatluminofooriga lambid.	31.12.2025“

3) Lisatakse järgmine kanne:

Elavhõbedat sisaldavad tooted	Kuupäev, millest alates on elavhõbedat sisaldavate toodete ekspordimine, importimine ja tootmine keelatud
„5a. Üldotstarbelised kõrgrõhunaatriumlambid (HPS-lambid): a) võimsusega $P \leq 105$ W ja elavhõbedasisaldusega üle 16 mg; b) võimsusega 105 W < $P \leq 155$ W ja elavhõbedasisaldusega üle 20 mg; c) võimsusega $P > 155$ W ja elavhõbedasisaldusega üle 25 mg.	31.12.2025“.